

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֶׁת הַשְּׁבוּעַ מִטּוֹת-מַסְעֵי תַש"ף

על נחמה בימי פורענות

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

רוב הפסוקים בפרקים הראשונים של ספר ירמיהו - ההפטרות של השבת האחרונה ושל השבת הקרובה - הם דברי תוכחה ופורענות. אף על פי כן ולמרות זאת, יש בדברי הנביא גם נחמה. וז"ל חלק מדברי הניחומים:

"רְאֵה הַפְּקֻדֹתַי הַיּוֹם עַל הַגּוֹיִם וְעַל הַמַּמְלָכוֹת לְנִתּוֹשׁ וְלְנִתּוּץ וְלְהַאֲבִיד וְלְהָרוֹס לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ" (ירמיהו א' י).

מול ארבעת הפעלים המבטאים חורבן יש שני פעלים המבטאים גאולה - **לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ**.

עוד מצאנו: "הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר פֹּה אָמַר יְקֻנֵּךְ וְכִרְתִּי לָךְ חֶסֶד וְעֵוִרֶיךָ אֶהְבֵּת כְּלוּלֹתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה" (שם ב' ב) אותן מטבעות לשון מפורטות ומורחבות בהמשך (בנבואות הנחמה, פרקים ל"א-ל"ב), תוך שימוש באותן מטבעות לשון:

"כֹּה אָמַר יְקֻנֵּךְ מִצָּא חֵן בַּמִּדְבָּר עִם שְׂרִידֵי חֶרֶב הַלּוֹךְ לְהַרְגֵיעוּ יִשְׂרָאֵל: מִרְחֹק יְקֻנֵּךְ נִרְאָה לִי וְאֶהְבֵּת עוֹלָם אֶהְבֵּתֶיךָ עַל כֵּן מִשְׁכִּיתֶיךָ חֶסֶד: עוֹד אֶבְנֶךָ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל... עוֹד תִּשְׁעֵי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֵרוֹן נִטְעוּ וְנִטְעוּ יְחִלְלוּ" (ל"א א - ד).

הביטויים - **לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ**, מכפילים את עצמם - **אֶבְנֶךָ וְנִבְנִית, נִטְעוּ וְנִטְעוּ**.

בסוף פרק שלם של נבואות נחמה, הנביא מסכם שוב, תוך שימוש באותם ביטויים:

"וְהִנֵּה פֶאֶשׁ שֶׁקֶדְתִּי עֲלֵיהֶם לְנִתּוֹשׁ וְלִנְתּוּץ וְלְהָרוֹס וְלְהַאֲבִיד וְלְהַרְעַע כֵּן אֶשְׁקֵד (מזכיר את מקל השקד של פתיחת הספר) עֲלֵיהֶם לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ נְאֻם יְקֻנֵּךְ" (שם פסוק כז).

בנבואה זו מחדש ירמיהו חידוש נוסף. בנבואת ההקדשה (פרק א) הקב"ה הוא הפועל, הוא הבונה והוא הנוטע. בנבואת הנחמה המפורטת (פרק לא). הנביא, בשמו של הקב"ה, קורא לעם ישראל לבנות ולנטוע. הקב"ה קורא לבתולת ישראל לשוב ולבנות את עריה של ארץ ישראל. ולטעת במרחביה כרמים:

"עוֹד תִּשְׁעֵי כְרָמִים... הַצִּיבִי לָךְ צִינִים שְׁמֵי לָךְ תִּמְרוּרִים שְׁמֵי לְבָב לְמַסְלָה דְרָךְ הַלְכְתִּי הֲלֹכְתָּ שׁוֹבֵי בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל שְׁבִי אֶל עֲרִיף אֵלֶּה: עַד מָתִי תִתְחַמְקִין הַבַּת הַשׁוֹבְבָה כִּי בָרָא יְקֻנֵּךְ חֲדָשָׁה בְּאֶרֶץ נִקְבָה תְּסוֹבֵב גְּבֻרָה" (פסוקים ד, כ - כא).

קרוב לאלפיים שנים חיכה עם ישראל לנס משמים, שיגיע גואל - שליח עליון ויביא גאולה לישראל ולעולם. חיזוק למגמה זו הגיע מדרשת חז"ל אודות שלשת השבועות המבוססת על הפסוקים בשיר השירים. פחד השבועות והציפיה לגאולה בידי שמים = התערותא דלעילא, חברו יחד ומנעו כל פעולה בידי אדם. נבואות ירמיהו קוראות לגאולה בכיוון הפוך. הנביא זועק, הפסיקו להתחמק מליקחת אחריות: "עַד מָתִי תִתְחַמְקִין הַבַּת הַשׁוֹבְבָה?" תתפסו יוזמה "כִּי בָרָא יְקֻנֵּךְ חֲדָשָׁה בְּאֶרֶץ נִקְבָה (כנסת ישראל) תְּסוֹבֵב גְּבֻרָה (קודשא בריך הוא)", חיזרו לארץ ישראל, ישבו אותה, בנו את עריה והפריחו את שדותיה. הגאון מוילנא - הגר"א קרא לתלמידיו לעשות זאת. מאות מתלמידיו פעלו ונענו לקריאתו, אבל המוני בית ישראל "המשיכו להתחמק".

הדחיפה הגיעה למעלה ממאה שנים אחריו, בנימין זאב הרצל (שיום פטירתו חל ביום ראשון השבוע) הצליח להקים תנועה עממית, ששינתה את המציאות בה חי עם ישראל וגרמה לשינוי עולמי. עם ישראל נתן פרשנות חדשה לקריאת ירמיהו: "הַצִּיבִי לָךְ צִינִים". הציונים בנו את ארץ ישראל, תוך קריאה בשמה של ירושלים = ציון - "הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם". עם ישראל חזר לארצו ומפעל קיבוץ הגלויות, שעדיין לא הסתיים, קיבל תנופה אדירה. כך מתאר ירמיהו בפרקנו: "הִנְנִי מְבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבְצָתִים מֵיִרְכָתִי אֶרֶץ כְּסִי וְיִשְׂרָאֵל וְיִלְדֵת יַחְדָּו קָהָל גְּדוֹל וְשׁוֹבֵי הָנֶה... בְּכִכִּי יָבֹאוּ וּבְתַחְנוּנִים אוֹכִילִם אוֹכִילִם אֶל נַחְלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל יִשְׁלַח לָךְ... שְׁמַעוּ דְבַר יְקֻנֵּךְ גּוֹיִם וְהִגִּידוּ בְּאֵיִם מִמְּרָחֵק וְאָמְרוּ מִזְרַח יִשְׂרָאֵל? קִבְּצָנוּ וְשָׁמְרוּ כְּרָעָה עֲדָרוֹ" (שם פסוקים ז-ט).

הבה נתפלל, גם בימים אלה, כי נבואות הנחמה של ירמיהו יתקיימו במלואן.

"הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְקֻנֵּךְ וְכִרְתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה: ... כִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶכְרַת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם יְקֻנֵּךְ נִתְחַמְקִין אֶת תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל לִבָּם אֶכְתְּבֶנָה וְהִייתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהָמָּה יְהִי לִי לְעָם: ... כִּי כוֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמַקְטָנָם וְעַד גְּדוֹלָם נְאֻם יְקֻנֵּךְ כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וְלַחַטָּאתָם לֹא אֶזְכֹּר עוֹד" (פסוקים ל - לג).

אמן!

לע"נ הרב אשר וסרטיל ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשס"ט	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל נלב"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל, (אברהם - נלב"ע בלי"ג בעומר תשע"ט)	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברנפלד ז"ל (שרה - נלב"ע ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלב"ע י' בתמוז תשע"ד	לע"נ מרים שטרן ע"ה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ מר שמואל ואסתר שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלב"ע י"ז בסיוון תשע"ד
---	--	---	---	--	--	--	--	--

לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלב"ע כ"ח באייר
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

תשלום על השקעה כושלת בשותפות חקלאית

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / אייר תש"ף / תיק מס' 78063

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב שמעון גרבוז, הרב עמוס ראבילו

המקרה בקצרה: התובע הוא משקיע והנתבעת היא שותפות בין ארבעה חקלאיים. התובע העביר לנתבעת 480,000 ₪ לצורך עיבוד הקרקע במסגרת אוצר בית דין. הוסכם בין הצדדים כי על הנתבעים להחזיר את ההלוואה בתוספת 40% מהרווחים שיהיו בפועל אוצר בית הדין שאיתו חתמו החקלאים לא עמד בהסכם, בנוסף החלקה הניבה 4 טון במקום 9 טון. הביטוח פיצה את החקלאים בסכום של כ- 70,000 ₪. הנתבעת הודתה כי היא חייבת לתובע סך של 254 אלף ₪, ואותם הנתבעת החזירה לתובע. בנוסף הוא טוען שהיתה רשלנות של הנתבעת בקיום החוזה בכמה פרטים: אוצר בית הדין קנה את היבול במחיר נמוך ממה שהתחייב, והנתבעת לא פדתה את ההמחאה שקיבלה מאוצר בית הדין. בנוסף, היה על הנתבעת לקטוף את היבול ללא אישור מבית הדין, וכן היה עליהם לעבור להיתר מכירה לאור התנהלות אוצר בית הדין. משלא עשתה הנתבעת כך, הרי הסכם ההלוואה בטל. לטענת התובע על הנתבעת להחזיר לו את מלוא ההלוואה, וכן לפצות אותו על הריבית בגין משכנתא שלקח לצורך מתן ההלוואה לנתבעת, וכן בגין אובדן רווחים חלופיים מהכסף שהלווה לנתבעת. לדברי התובע, אפילו נציג הנתבעת הודה בחוב בסך 80,000 ₪.

לטענת הנתבעת ההסכם עם הנתבע עם הנתבע היה הסכם שותפות, ולא הלוואה. בנוסף, לא היתה רשלנות מצד הנתבעת בשום שלב, אלא שנגרם נזק לחלקה, גם בגלל שאוצר בית הדין לא קיים את חלקו בהסכם, וגם בגלל ההלכה שמונעת גידול אופטימלי. לא היתה אפשרות לעבור למסלול של היתר מכירה משום שהם חששו להפסיד את כל הסכום מאוצר בית הדין. הסכם הפשרה שנחתם עם אוצר בית הדין היה הוגן, ולא היתה דרך טובה יותר לנהוג.

בפני בית הדין הובא עד שהיה בקשר עם אוצר בית הדין, ובית הדין הזמין מומחה שענה לשאלות בית הדין לגבי ההשקעה בגידולים החקלאיים.

פסק הדין: על הנתבעת לשלם לתובע 15,000 ₪ על רשלנותה, עוד 20,000 ₪ על הפסדי רווחים (או על פי שמאי את הפסדים בגין ההלוואה, הגבוה מביניהם) ובנוסף 17,514 ₪ על הנחסכות.

נימוקים בקצרה:

1. השקעה או הלוואה?

בין הצדדים היתה מחלוקת האם הכסף ניתן כהלוואה, כדברי התובע, או כהשקעה, כדברי הנתבעת. בית הדין קיבל את עמדת הנתבעת שמדובר בהשקעה לאור ההסכם בין הצדדים.

2. הגדרת רשלנות במסגרת שותפות

במקרה זה מדובר במשקיע שהשקיע את כספו וביקש מהחקלאי לנהל את ההשקעה. לגבי שותף קבע הרמ"א (ח"מ קעו, ז) כלל: שינהג בכספי חברו כאילו הם שלו, וכיון שגם חקלאים נוספים כפי שנהגה הנתבעת, לכן אין כאן פשיעה. בנוסף, במקרה זה הנתבעת היא מומחית בתחום החקלאות. במקרה בו השליח מומחה, יש לסמוך על דעתו גם כאשר פעל בניגוד להוראות המשלח, כפי שניתן ללמוד מדברי הסמ"ע (קפה, א).

3. האם היתה רשלנות מצידה של הנתבעת?

מהכלל אל הפרטים: התובע סבור שהנתבעת התרשלה בכך שלא מימשה את הערבויות, ולא ביצעה משא ומתן מול אוצר בית הדין לבדה. בית הדין סבור שכיון שכל החקלאים התנהלו באותה דרך, אין בכך התרשלות. גם בהסכם הפשרה עם אוצר בית הדין אין משום רשלנות. ניתן ללמוד כך מדברי המהר"ם שיק (יו"ד רלה) שהרשה לגבאים למחול על כסף לצרכי פשרה, על מנת שלא להפסיד את כל הכסף. לכן אין באי-החתימה על הסכם הפשרה משום רשלנות.

גם הטענה כנגד הנתבעת מדוע הפסיקה לעבד את החלקה – נדחתה, כיוון שאילו הנתבעת נהגה כך היא לא היתה מקבלת כסף מהביטוח, והיתה מקבלת פחות בהסכם הפשרה. לכן אין התרשלות בדברים אלו.

לעומת זאת החלטתה של הנתבעת שלא לפרוש מההסכם עם אוצר בית הדין מהווה רשלנות. מומחה בית הדין טען שחברי הנתבעת לא פרשו מההסכם ולא עברו להיתר מכירה בגלל אמונתם. אלא שמהדברים שנאמרו על ידי נציגי הנתבעת עצמם עלה כי הם הבינו שצריך לעזוב את אוצר בית הדין. משמע שהשיקול האמוני לא עמד לפנייהם, וכנראה לא עשו זאת משיקולים כלכליים לגיטימיים.

ובכל זאת, כיון שעל הנתבעת היתה מוטלת אחריות גדלה מאוד, היה עליה לנהוג כמו רוב החקלאים שפרשו מההסכם, והחלטתם שלא לעשות מהווה רשלנות. לפי חישוב שערך בית הדין היו יכולים להיות רווחים גדולים יותר במידה והנתבעת היתה מבצעת צעד שכזה. לכן בהתאם לסמכות בית הדין לפשרה הוא מחייב את הנתבעת בגין הרשלנות בסכום של 15,000 ₪.

4. תשלום על נזקים עקיפים ורווחים שהיה יכול התובע להרוויח

התובע דרש תשלום עבור נזקים עקיפים, כמו ריביות לבנק, והנתבעת הודיעה כי היא רוצה לצאת גם ידי חובת שמיים. לכן יש לדון אם מדובר בנזקי גרמא שבהם חייבים לצאת ידי שמיים.

לגבי אובדן רווחים, לפי הרב חיים בלוך (נייר עמדה מס' 13: חיוב על מניעת רווח, אתר דין תורה) יש לפצות רק עבור אובדן רווח ברור. במקרה זה, הנתבעת החזיקה ב-250,000 ₪ שהיתה חייבת לתובע, והרוויחה מהם. רבים מהפוסקים סבורים שגם בהלוואה יש חיוב לצאת ידי שמיים, לפיכך, בית הדין קובע סכום של 20,000 ₪ כפיצוי עבור הרווחים שנגרמו כתוצאה מהחזקת ממון התובע אצל הנתבעת שלא כדין.

5. טענת טעיתי כנגד מסרון שנשלח כהודאה

בית הדין קבע כי אין תוקף להודאת בחוב שניתנה במסרון שנשלח לתובע, משום שמסרון גרוע מכתב ידו של האדם, עליו כתב רמ"א (ח"מ ככו, יג) שניתן לטעון "טעיתי". לפיכך, וודאי שבהודאה במסרון ניתן לטעון טעיתי. בנוסף כיון שהיו כמה מסרונים עם סכומים שונים אין לראות בכך הודאה מחייבת.

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Trieste, Italy

טריאסטי, איטליה
אדר תשנ"ג

אדם שנימול ע"י גוי וטבל, הטפת דם ברית, טבילתו שנית

שאלה

אב יהודי שמסר בנו מאמא גויה, לרופא גוי, למולו. וזאת, כדי לתת לבנו "הזדהות יהודית". ויגדל הילד ויגמל, ובהגיעו לגיל עשרים בערך ועמד על דעתו, בקש להתגייר כדת משה וישראל. וילך לאחד מבתי הדינים באיטליה, ויאמרו לו שמכיוון שערלתו הוסרה אינו טעון הטפת דם ברית ומספיק שיטבול לשם גירות בפני הב"ד. ויקם, וילך, ויעש, ככל אשר ציוה עליו הב"ד.

והנה הרמ"א מביא מחלוקת בסי' רסח סעי' א' בטבל קודם שמל. האם יש לסמוך על הטבילה ולדרוש ממנו הטפת דם ברית? האם ד"ז שנוי במחלוקת בין אשכנזים לספרדים? כיצד לנהוג הלכה למעשה?

תשובה

בן לאב יהודי ואם גויה שנימול ע"י רופא גוי, צריך להטיף ממנו דם-ברית ללא ברכה¹, ואחר כך צריך טבילה. אם טבל קודם שהטיפו ממנו דם-ברית, צריך טבילה שנית לאחר שיטיפו ממנו דם-הברית, הן לאשכנזים² הן לספרדים³.

¹ הכרעת השו"ע יו"ד סי' רסח סעיף א.

² ע"פ הש"ך (שם ס"ק ב).

³ ע"פ "ברכי יוסף" (שם ס"ק ה).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
ויקי ויקטוריה בת דיזי
רבקה רינה בת גרונה נתנה
שרה בת פנינה

ניר רפאל בן רחל ברכה
אלישע יוסף בן אורית
אסתר בת רחל
מאירה בת אסתר
יהודית שרה בת רחל

נתנאל בן שרה זהבה
בנימין בן שולמית
יפה בת רחל יענטע
אסתר מיכל בת גיטל

בתוך שאר חולי עם ישראל

לע"נ
שלמה דוד בן זלמן ושרה
אבנית ז"ל
נלבי"ע סיון תשע"ט

לע"נ
רבי יעקב ז"ל
בן אברהם ועיישה וחנה
בת יעיש ושמחה סבג

לע"נ
חיים משה בן
קוקה יהודית כהן ז"ל
נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה

לע"נ
סוזי בת עליזה
כהן ז"ל
נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד

